

Bare pletter og forskellige afgrøder gi'r flere fugle

DOF inviterede i foråret tre økologiske godser til en venskabelig kappestrid om biodiversiteten på deres marker. De tre godser er Knuthenlund Gods på Lolland, Skovsgaard Gods på Langeland og Svanholm Gods i Hornsherred. Alle tre godser har en meget høj biodiversitet, men Knuthenlund løb med sejren. Undersøgelsen viser, at også økologiske landbrug med enkle midler kan blive endnu bedre til at pleje naturen.

Når plov, harve og høstmaskine kører over agerjorden, sker der selvsagt voldsomme omvæltninger for flora og fauna, men det åbner samtidig for yngle- og fødemuligheder for fuglearter som sanglærke, vibe, agerhøne og bomlærke, der er blandt de oprindelige steppefugle, som yngler i åbent land med dynamik. Jordbehandlingen er i dag den dynamik, der er afgørende for, at der stadig yngler fugle ude i markerne. Det er derfor særligt markdriften og fuglene, denne lille undersøgelse har set på, fordi det er driftsformen, der

afgør, om vi kan bevare fuglene i de dyrkede marker.

Undersøgelse af agerfugle

Skovsgård Gods har flest forskellige arter, idet der her var flere par ynglende gul vipstjert og en vagtel hørt ved natlytningen. Svanholm Gods har antalsmæssigt den største tæthed af ynglende agerfugle. Men i den samlede vurdering er det Knuthenlund, der har de bedste forhold for agerfuglene. Sanglærkerne er gode til at finde plads til andet kuld på Knuthenlund, hvor der er 78 par sanglærker ved første tælling og 72 er

i gang med andet kuld ved anden tælling. Sanglærker lægger ofte om, og har en lang ynglesæson - ofte tre kuld, og kan derved også udnytte sene afgrøder som vårkorn, majs, roer og grøntsager. Sanglærker skal have mindst 2 kuld for, at bestanden kan opretholdes. For vibe, agerhøne og engpiber er Knuthenlund Gods også det bedste sted. Her har viberne haft ro til at rugge ud og har ikke haft brug for en anden yngleperiode. Modsat er det på Svanholm, hvor der markbehandles i yngletiden. Men her finder fem par viber til gengæld et nyt muligt ynglested ved anden tælling.

Marker med grøntsager på Svanholm, som bliver anlagt løbende i maj og juni, giver gode muligheder for, at sanglærke og vibe kan finde egnede redesteder i hele yngletiden. Særligt når de har brug for at lægge om, efter at rovdyr eller markmaskiner har ødelagt deres æg eller reder. Dugen her over endvie salaten skyldes, at harerne ellers æder af den værdifulde afgrøde. Foto: Anja Härle Eberhardt.

Vi fandt ikke bomlærker, selvom arten tidligere har været i de pågældende områder. Vores gang på de tre godser viste, at især fire forhold udover selve dyrkningen af jorden, er af stor betydning for bestanden af ynglende sanglærke, vibe og agerhøns: **"Åben mark"**: Sanglærke og vibe lægger sjældent deres rede indenfor 30-50 meter til nærmeste træ eller levende hegn, fordi især krager benytter træerne som udkigspost, når de er på jagt efter æg og unger. **"Helligdage"**: På bare, tørre eller våde pletter kan sanglærke og vibe se og fange insekter og finde frø fra det lave etårige ukrudt. Sanglærkerne bruger de åbne pletter til landingsplads og lægger så reden lidt inde i afgrøden. På fugtige pletter med lav vegetation bliver der også adgang til de insekter, som fugten får op i overfladen.

"Mosaik": Variation i afgrøderne er vigtig. Fuglene skal kunne finde føde, plads til rede, udsyn og sikkerhed på 'åben mark' både når første rugeforsøg startes, og når der omlægges efter tab af rede, æg eller unger. Vårafgrøder og især rækkeafgrøder er her interessante, fordi de har mere bar jord, og ofte ikke er så høje, som de meget udbredte vinterhvede- og rapsmarker.

"Rovtøj": Mængden og arten af rovdyr spiller en stor rolle for jordrugende fugle i det åbne land, hvor reder, æg og unger ikke så let kan skjules. Hvis der mangler det

Sanglærke ved ynglepladsen, foto: Ulrik Bruun.

sidste led i fødekæden, som duehøg og stor hornugle, vil der være flere kragefugle, og det presser agerlandets fugle.

De tre godser

Knuthenlunds marker er, som det er typisk på det meste af Lolland, meget store uden mange udyrkede pletter. Men her er ikke så mange træer og levende hegn, og det giver forholdsvis flere hektar med 'åben mark', hvor agerfuglene kan yngle.

Skovsgårds marker er omgivet af mange levende hegn med store fredede solitære træer. Der er ikke ret mange åbne pletter i afgrøderne, men til gengæld flere gode, rene vandhuller i markerne. Sammen med vårkorn, kløvergræs og kreaturgræssede marker skaber det en mosaik, der bl.a. betyder, at der her er flere par gul vipstjert. Svanholm har bevidst valgt at have en besætning på 120 malkekøer. Det betyder, at der stadig er plads til at dyrke mange

Nis Rattenborg noterer en observation af sanglærke i kartoffelmark på Svanholm. Kartoffler og roer er eksempler på afgrøder, der vokser i rækker med striber af bar jord imellem og derfor giver muligheder for, at sanglærker anlægger en rede med udsyn til rovdyr.

Foto: Anja Härle Eberhardt.

DOF's virkemidler til øget biodiversitet i landbruget

- Husdyrene tilbage i landskabet
- Landbruget skal selv betale for sin forurening
- Landbrugsstøtte skal omlægges til naturstøtte
- Arealet med lysåben natur skal fordobles inden 2030
- Lærke- og vibepletter skal udlægges som mosaikker i landbrugslandet

grøntsager, og at markbruget derfor er ret varieret. Agre med grøntsager, med bar jord mellem rækkerne og jordbehandling over længere tid, giver plads til sent ynglende strandskader, viber og sanglærker. Der var kun enkelte bare og fugtige pletter med fugle. Vandhullerne var alle uden bredzone og derfor uden betydning for agerfugle. Den varierede drift på Svanholm betyder, at mange andre fugle såsom stær, landsvale, bysvale, hvid vipstjert, gulspurv, tornirisk, grønirisk og bogfinke benytter markerne til at finde føde på.

At "dyrke" lærker

Hvor mange agerfugle, der kan skabes plads til i det dyrkede land, er et åbent spørgsmål, der kræver flere og grundigere tællinger og analyser. En stikprøvetælling på 20 hektar med tidlige grøntsager på Skiftevær Økologi på Tåsinge viser, at der her er 100 par sanglærke pr. 100 hektar og 10 par viber pr. 100 hektar, og en stikprøvetælling på 20 ha med konventionelle kornmarker på Hesselagergaard på Fyn med mange "Helligdage" viser, at her er der plads til det halve antal. At "dyrke lærker" i landbruget i dag kræver

oplysning og indsigt, samtidig med at den nødvendige økonomi skal på plads. Støtteordningerne giver i dag kun i begrænset omfang mulighed for at gøre noget særligt for fugle og biodiversitet og er desværre oftere en hindring end en hjælp for biodiversiteten og fuglene. Derfor mener vi i i DOF, at hektarstøtten til landbruget bør gøres afhængig af, at hvert enkelt landbrug arbejder målrettet på en øget biodiversitet.

Anja Härle Eberhardt er biolog i DOF's naturfaglige afdeling, Nis Rattenborg har lavet optællingerne på de tre gods.

Tabel 1:

Resultat af optælling af ynglende agerfugle	Areal hvor ynglefugle er optalt [hektar]	Sanglærke [kuld pr. 100 hektar. I parentes: Antal optalt i 1. og 2.]	Vibe [ynglepar pr. 100 hektar. I parentes: Antal optalt i 1. og 2.]	Agerhøne [ynglepar pr. 100 hektar. I parentes: Antal optalt i 1. og 2.]
Knuthenlund Gods	223	65 (78 + 72)	5,4 (12 + 0)	6,3 (14 + 6)
Skovsgaard Gods	124	61 (49 + 32)	4,8 (8 + 4)	3,2 (4 + 2)
Svanholm Gods	166	79 (58 + 77)	4,2 (7 + 5)	3,6 (6 + 2)

Antallet af ynglende agerfugle på hvert gods. Der er gået en fast rute to gange, primo maj og primo juni. Sanglærker er opgjort i antal kuld/100 hektar for at give et indtryk af sanglærkebestandens kvalitet.

Agerfugle Procent af højeste tæthed.	Sanglærke	Vibe	Agerhøne	Gennemsnitlig procent af højeste tæthed.
Knuthenlund Gods	82,3	100	100	94,1
Skovsgaard Gods	77,2	88,9	50,8	72,8
Svanholm Gods	100	77,8	57,1	78,3

Vi har valgt at lade diversiteten – her udtrykt som det gods der har den højeste procent af den højeste tæthed – afgøre kappestriden. Det bliver derfor Knuthenlund Gods, der løber med sejren!

Knuthenlunds 2 km lange allé af stynede tjørn giver et særligt attraktivt miljø for en række småfugle, der finder deres føde i ageren. Mange tjørne er beboet af tornirisk, grønirisk, tornsanger, engpiber, hvid vipstjert, stillits eller gulspurv. Foto: Anja Härle Eberhardt.